

7. La neologia per conversió sintàctica i per lexicalització

ELISENDA BERNAL I M. TERESA CABRÉ

7.1. INTRODUCCIÓ I OBJECTIUS

Com és sabut, la llengua disposa de processos de formació de paraules que es poden classificar segons si es tracta de processos formals, funcionals o semàntics (Cabrè, 1994). En aquest capítol ens centrem en els processos funcionals, la conversió⁵¹ i la lexicalització, que es caracteritzen perquè creen paraules noves sense l'addició d'afixos. Concretament, la conversió consisteix a crear una paraula d'una categoria gramatical diferent afegint o traient la flexió pròpia de la paraula de la qual prové, com a *fumar* (verb format a partir del substantiu *fum*), *sadollar* (verb format a partir de l'adjectiu *sadoll -a*) o *rebuig* (substantiu format a partir del verb *rebutjar*).

Per la seva banda, la lexicalització consisteix en la fixació d'una forma flexiva (normalment d'un verb) com una paraula nova, com es pot veure en *deures* (d'infinitiu a substantiu masculí plural), *caient* (de gerundi a substantiu masculí singular) o *batuda* (de participi a substantiu femení singular).

Si bé es tracta de dos processos diferents, sovint, com veurem, estan estretament lligats, tal com es recull a la *Gramàtica de la llengua catalana* provisional de l'Institut d'Estudis Catalans (2002), que tracta de tots dos processos sota el mateix epígraf de la conversió (§ III.3):

51. La conversió és un dels processos que suscita més discussió teòrica, tal com demostra la diversitat de noms que rep, segons els autors i els enfocaments que es prenen: *habilitació*, *hipòstasi*, *derivació regressiva*, *derivació immediata*, *derivació zero*. Així mateix, hi ha autors que classifiquen les terminacions *-ar* i *-ir* com a sufixos verbalitzadors, sia des del punt de vista de la gramàtica tradicional (Marvà, 1968), sia des d'anàlisis més teòriques (Mascaró, 1986; Varela, 1990). Consulteu Rull (1998), Pena (1999) i Almela (1999), entre d'altres, per a una revisió més exhaustiva d'aquest procés de formació de paraules.

No podem parlar de *conversió morfològica*, sinó de *lexicalització* de determinats usos sintàctics, davant les formes no personals del verb que esdevenen noms o, amb menys freqüència, adjectius. El caràcter no personal, i no temporal, d'aquestes formes fa que puguin assolir fàcilment funcions nominals —en el cas de l'infinitiu i, no tant, del participi i el gerundi— i funcions predicatives —en el cas del gerundi i el participi—, i que a causa d'una progressiva convencionalització d'aquests usos, es converteixin en veritables noms o adjectius. Aquest és el cas, per exemple, de noms com ara (*el*) *beure*, (*l'*)*esmorzar*, (*el*) *menjar*; (*una*) *abraçada*, (*una*) *correguda*, (*l'*)*escalivada*, (*la*) *fallida*, (*una*) *suada*; (*el*) *descosit*, (*el*) *rebut*, (*el*) *reservat*, (*el*) *rostit*; (*l'*)*aprenenta*, (*el*) *caient*, (*el*) *comerciant*, (*el*) *manifestant*, (*el*) *muntant*, (*el*) *servent*; etc. Els participis presents i els participis passats també es poden lexicalitzar com a adjectius: *amargant*, *exigent*, *pudent*, *sortint*, *sufocant*, *tibant*; *bullit*, *estret*, *farcit*, *tort*. Molt rarament, es poden trobar altres formes flexionades lexicalitzades, com ara els noms *pagaré* o *passi*.

En el context de l'Observatori de Neologia, cal tenir en compte que no es recullen totes les formes que d'entrada es podrien considerar formades per lexicalització, sinó només les que són fruit pròpiament d'un procés de conversió i les lexicalitzacions nominals. Es deixen de banda, doncs, tres casos, com s'expressa en els criteris següents (Observatori de Neologia, 2004a, p. 17):

— Els adjectius que provenen d'un participi o d'un gerundi d'un verb documentat en el corpus d'exclusió, ja que es considera que queden recollits en el paradigma verbal corresponent. Així, no es recullen *il·lusionat* o *motivant*, perquè els verbs *il·lusionar* i *motivar* apareixen repertoriats als diccionaris.

— Els adjectius que provenen d'un participi o d'un gerundi d'un verb que és, al seu torn, neològic, es lematitzen sota la forma verbal i es classifiquen segons el procés de formació que els ha generat. D'aquesta manera, l'adjectiu *redireccionat* queda recollit a *redireccionar*, verb neològic format per prefixació.

— Els adjectius complexos morfològicament que tenen com a base un participi verbal documentat com a adjectiu en el corpus d'exclusió es tracten d'acord amb el procés que els ha generat, de manera que *precuinat -ada* o *sobreendeutat -ada* es classifiquen com a neologismes formats per prefixació, perquè *cuinat -ada* i *endeutat -ada* ja estan documentats com a adjectius i a més no es pot afirmar categòricament que provinguin dels verbs ²ⁿ*precuinar* o ²ⁿ*sobreendeutar*, respectivament.

En els apartats següents presentem les dades quantitatives dels dos processos corresponents al període seleccionat comprès entre 2007 i 2009 (apartat 7.2) i n'analitzem els casos més rellevants (apartat 7.3).

7.2. DESCRIPCIÓ GENERAL

La conversió i la lexicalització són processos quantitativament menors en relació amb els mecanismes formals que donen lloc a paraules noves, com es desprèn de les dades següents: el total de neologismes recollits durant el període 2007-2009 és de 6.925; d'aquests només un 2,38 % correspon als fenòmens relacionats amb la conversió en sentit general. I dins d'aquest percentatge un 0,56 % correspon a lexicalitzacions de formes no personals del verb i un 1,82 % a casos de conversió lèxica pròpiament dita juntament amb els casos d'usos puntuals no lexicalitzats d'una unitat d'una categoria com si fos d'una altra.

L'anàlisi de les dades específiques de la conversió i la lexicalització dóna els resultats que es mostren en les dues taules següents:⁵²

TAULA 25
Neologismes en català formats per conversió

	<i>Nombre</i>	<i>Percentatge (%)</i>
N → A	18	16,98
A → N	51	48,11
N → V	32	30,19
V → N	2	1,90
Altres	3	2,82
Total	106	100

TAULA 26
Neologismes en català formats per lexicalització

	<i>Nombre</i>	<i>Percentatge (%)</i>
Participi de passat masculí → N	20	68,97
Participi de passat femení → N	3	10,34
Gerundi → N	6	20,69
Total	29	100

En l'apartat següent, presentem una anàlisi detallada dels casos més significatius, agrupats en quatre blocs: en el primer, es descriuen les dades de les conversions no-

52. Només hem tingut en compte les dades del subcorpus de neologia escrita: en les dades del subcorpus de neologismes procedents de revistes no hi ha neologismes diferents (conversió); en les de neologia oral, només hi ha tres exemples nous, substantius masculins procedents de participis de passat (*convocat, investit i liderat*).

minals, que són les més freqüents i nombroses; en el segon, els casos que podem situar a la frontera entre la conversió i la composició; en el tercer, els neologismes que se situen en el llinard de la conversió i la truncació; finalment, en el quart, ens ocupem de les conversions i les lexicalitzacions que es poden considerar variants redundants.

7.3. ANÀLISI DE CASOS

7.3.1. *La conversió de categories nominals*

Com es desprèn de la taula 25, els casos de conversió d'adjectiu a nom són els més freqüents. Tant Observatori de Neologia (2004a) com Freixa, Montané i Ramis (2009) els expliquen com a resultat d'un procés de reducció d'un sintagma. La unitat sense reducció acostuma a ser una unitat lèxica substantiva del tipus N + A, i el neologisme, una variant denominativa resultat d'una reducció de la base del sintagma de la forma [N +] A, en què el substantiu desapareix. L'adjectiu, a causa d'aquest procés de reducció, es nominalitza:⁵³

- Aquestes joves promeses consideren que la música està infravalorada dins de l'actual panorama cultural i critiquen que les **discogràfiques** els tractin com si fossin productes. [PC, 05/03/2007]
- ICV dissol la **intercomarcal** de l'Ebre i crea una plataforma crítica. [AV, 21/05/2008]
- Tan sols ho va comunicar dissabte abans del consell nacional a la **permanent** democristiana, que reuneix els seus col·laboradors més directes. [AV, 17/09/2007]

Aquesta reducció de sintagmes complexos s'observa també en plural, com veiem en el cas de *autonòmiques*, *espanyoles* i *presidencials*, només, però, dins l'àmbit polític, referit a tipus d'eleccions:

- Uns sondejos que, segons va assegurar, els donen una victòria sobre el PSOE si les **espanyoles** es fessin avui. [AV, 12/03/2009]
- La més que discreta actitud de les diferents candidatures a l'hora de comunicar idees i programes a peu de carrer contrasta amb la combativitat d'anteriors convocatòries electorals pel Congrés. I no diguem en comparació a les **autonòmiques** i municipals. [DT, 07/03/2008]
- Si fos així, se situaria per defecte en la batalla per la candidatura socialista a les **presidencials** del 2012. [AV, 13/09/2007]

53. En la *Gramàtica de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans (2002), aquest fenomen s'explica com un procés d'elisió en usos sintagmàtics: una (màquina) aspiradora, un (medicament) tranquil·litzant; una camisa (de color de) rosa, uns pantalons (de color) safrà.

Passa el mateix amb els casos de lexicalitzacions de formes flexives verbals (participis i gerundis), en què el seu valor adjectiu passa a comportar-se com un substantiu en alguns contextos:

- També ell ha tingut alguna cosa a veure en la participació de Lilly Allen, una de les seves **protegides**, a qui es pot escoltar al primer single, «Never Miss a Beat», i a «Always Happen Like That». [LV, 23/01/2009]
- El judici de l'11 M va deixar enrere ahir la fase de declaració dels presumptes autors materials i va escoltar els tres primers **imputats** com a col·laboradors. [PC, 21/02/2007]
- Però aquest avantatge sobre el segon **classificat**, el Likud de Benjamin, era de només un punt percentual. [AV, 11/02/2009]
- Si la vaga prospera, la intenció dels **convocats** és fer una aturada d'una hora tres cops al dia, coincidint amb els tres principals informatius de Catalunya Ràdio. [AV, 21/02/2008]

En general, doncs, podríem considerar que les conversions d'adjectiu a nom, de nom a adjectiu i les lexicalitzacions de formes flexives d'un verb són neologismes «accidentals», provocats pel context sintàctic en què apareixen i no pas per cap necessitat denominativa concreta. No obstant això, observem alguns casos en què s'entreu un grau de lexicalització més gran quant al significat, cosa que els faria tenir un grau de neologicitat més alt (Estopà, 2009*b*) i, probablement, també una estabilitat superior dins la llengua. En efecte, tant en els casos de conversions (sis primers exemples) com en els de lexicalitzacions (dos últims exemples) s'hi detecta un canvi semàntic respecte de la paraula de la qual provenen:

- Després d'una **matinal** de cine infantil, tocava triar on fer la parada pertinent per menjar i recuperar forces. [PC, 05/10/2009]
- Dir Fashion incorpora la seva nova línia de **bàsics**. [VF, 01/09/2008]
- Un horitzó llunyà però ja ben instal·lat en l'**imaginari** d'una formació desorientada i òrfena de líders. [AV, 13/09/2007]
- Els **populars** van decidir després de perdre les eleccions instal·lar la legislatura en l'anomalia i la crispació. [AV, 06/06/2007]
- El rus Marat Safin, campió de l'any 2000, va ser eliminat per l'italià Simone Bolelli, procedent de la **prèvia** i jugador 103è del món. [PC, 25/04/2007]
- Coincidint amb la visita de Bush, un milicià palestí i dos **civils** (un home i una dona) van morir ahir en un atac aeri israelià prop d'un edifici residencial de Beit Hanoun, al nord de Gaza. [AV, 10/01/2008]
- Els agents esperen que el **visionat** aporti pistes definitives sobre l'autor o autors, perquè una de les pintades és realitzada just sota una de les càmeres. [AV, 03/01/2007]
- Un **autorentat** de Badalona perd el 70 % de clients pel tall del carrer a causa de les obres de la L2 i pot tancar el negoci. [AV, 01/12/2007]

Així, observem que en els primers exemples, *matinal* designa un passí cinematogràfic concret; *bàsic*, un tipus de peça de roba; *imaginari*, el conjunt d'idees compartides per un col·lectiu; *populars*, els membres d'un partit polític; *prèvia*, la fase d'un esdeveniment esportiu, i *civil*, una persona no militar. I en els últims exemples, *visionat* és l'acció de veure imatges professionalment, mentre que *auto-rentat* designa un establiment.

7.3.2. *Els casos apositius fronterers*

Dins dels casos de conversió de substantiu a adjectiu, n'hi ha quatre que són particularment interessants. Es tracta dels casos de substantius usats en aposició *estrella*, *filla*, *insígnia* i *mare*:

- El canceller austríac, el socialdemòcrata Alfred Gusenbauer, que havia fet de la rebaixa de l'edat de vot una de les promeses **estrella** de la campanya electoral, es va felicitar per l'aprovació parlamentària del projecte. [AV, 06/06/2007]
- A la Biblioteca Jaume Fuster es presenta una exposició **filla** d'aquest projecte que, a base d'il·lustracions naïf i colors purs, ens acosta a Àfrica i Mèxic. [BTX, 01/04/2007]
- Després d'una espectacular gira europea, Cirque du Soleil torna a Barcelona per presentar-nos novament *Quidam*, un dels seus espectacles **insígnia**, una producció en què intervenen més de cinquanta artistes de diferents nacionalitats. [TEA, 01/09/2008]
- I és que, a diferència d'altres muntatges, no estem davant d'un musical *franquícia* amb normes marcades des de la producció **mare**. [TEA, 01/09/2008]

A Bernal (2012b) hem tractat aquests casos com a compostos N + N, en què el nom en aposició destaca o intensifica alguna de les propietats del primer substantiu, per mitjà de noms recurrents com ara *estrella*, *clau*, *model*, *membre*, *marc*, etc.:

{estat / país} membre
 {jutge / client / pla / oferta / jugador} estrella
 {problema / paraula / dona / decisió} clau
 {visita / viatge} llampec

Com a compostos, tenen un comportament anòmal a l'hora de formar-ne el plural, ja que s'allunyen de la regla general que els compostos (amb l'excepció dels compostos sintagmàtics) només pluralitzen el segon element, com a *malnom - malnoms / *malsnoms*. Aquests casos, però, tendeixen a pluralitzar només el primer element, que és el nucli, tal com veiem en els exemples següents:

- El canceller austríac, el socialdemòcrata Alfred Gusenbauer, que havia fet de la rebaixa de l'edat de vot una de les promeses **estrella** de la campanya electoral, es va felicitar per l'aprovació parlamentària del projecte. [AV, 06/06/2007]
- Hereu va considerar les declaracions inoportunes i electoralistes a l'estar vinculades amb la desaparició de les corrides de toros de Barcelona, un dels temes **estrella** de l'agenda ideològica del regidor republicà. [PC, 01/03/2007]

El que és cert és que l'ús entre els parlants no és tan clar i s'observen vacil·lacions a l'hora de pluralitzar aquesta mena de compostos. Una cerca no exhaustiva a Internet l'agost de 2011 ens mostra com és possible trobar les dues possibilitats, tot i que la tendència general és que s'obtenen més resultats amb el plural només del primer element, tal com mostra la taula 27.

Tot i que els resultats amb el plural en els dos elements del compost són més reduïts (amb l'excepció de *estats membres*), és una mostra de com aquests casos generen dubtes, fins i tot en pàgines de centres i institucions de prestigi. De fet, trobem les dues formes en documents procedents de la mateixa pàgina (els dos plurals de *cèl·lula mare* o *estat membre*, per exemple, apareixen en l'entrada corresponent de la Viquipèdia). Cal afegir que, en el cas de *clau*, l'ús adjectiu invariable del qual queda recollit en els diccionaris, el fet que s'apliqui a molts altres substantius afavoreix que els parlants el pluralitzin com qualsevol altre adjectiu, i l'acosti més, doncs, als efectes d'una conversió sintàctica.⁵⁴

7.3.3. *Conversions al límit: entre la conversió sintàctica i la truncació*

Hi ha tres casos de conversió força atípics que es troben a cavall entre la conversió i la truncació. Es tracta de les formes prefixades usades autònomament com a adjectius.⁵⁵ Aquestes construccions transgredeixen aparentment la restricció de l'input de la base de la conversió, que ha de ser una categoria lèxica major:

- Les dades **macro** només resisteixen a Alemanya. [AV, 31/08/2010]
- Són, sens dubte, les millors marques i les més cares, Mercedes suavisssims amb vidres fumats que oculten celebritats agonitzants, Ferraris de tèrbola mirada **narco**. [PC, 26/09/2009]

54. Aquesta vacil·lació a l'hora de formar el plural s'estén, com recollim a Bernal (2012b), als casos de compostos soldats ortogràficament, com *capgròs*, *figaflor* o *pellroja*, que, tot i que l'únic plural normatiu és *capgrossos*, *figaflors* i *pellroges*, respectivament, molts parlants en pluralitzen els dos elements perquè perden la consciència de la composició i fan el plural com si fossin sintagmes lliures (*capsgrossos*, *figuesflors*, *pellsgroges*). Gràcia (2002) relaciona el grau de lexicalització del compost amb la pluralització: com més es lexicalitza el compost, més tendència hi ha a fer la flexió nominal al final.

55. A Observatori de Neologia (2004b) també se'n van recollir exemples: *crono*_N 'cronòmetre', *anti*_A 'que manifesta oposició', *isme*_N 'tendència' i *afro*_A 'africà'.

TAULA 27
Plurals dels noms en aposició

	<i>Total</i>	<i>Pàgines en què apareixen</i>
<i>cèl·lules mare</i>	360.000	Institut de Recerca Biomèdica de Barcelona, Observatori de Drets Sexuals i Reproductius, Hospital Clínic, etc.
<i>cèl·lules mares</i>	12.100	<i>Diccionari enciclopèdic de medicina</i> (Enciclopèdia Catalana), Europa Press, Televisió de Catalunya, Fundació Dexeus, etc.
<i>paraules clau</i>	6.940.000	Edu365, Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya, Lletra (Universitat Oberta de Catalunya), etc.
<i>paraules claus</i>	518.000	Centre de Recursos per a l'Aprenentatge i la Investigació (Universitat de Barcelona), <i>Diccionari de paraules claus</i> (Generalitat de Catalunya), <i>Treballs de la Societat Catalana de Geografia</i> (Institut d'Estudis Catalans), etc.
<i>estats membre</i>	48.500	Viquipèdia, Fundació per la Pau, Europa Press, <i>Regió 7</i> , etc.
<i>estats membres</i>	515.000	Viquipèdia, Generalitat de Catalunya, Unió Europea, Consell d'Europa, etc.

- A Tomas Netopil se li van escapar en alguna ocasió els cantants i l'orquestra, i si la mirada més **micro** que **macro** va contribuir a certa desendreça en els finals d'acte [...]. [AV, 04/03/2009]

En els exemples anteriors, els dos primers es podrien considerar també truncacions dels adjectius *macroeconòmiques* i *narcotraficant*, que donen un to més informal al text, però en el tercer exemple, en canvi, es pot observar que les dues formes prefixades, que apareixen aïllades per tal d'evitar una frase estilísticament carregada (com podria ser «més la micromirada que no pas la macromirada»), recuperen, d'aquesta manera, el seu valor lèxic original de 'petit' i 'gran', respectivament, i evidencien la relació atributiva que s'estableix en el compost culte (Bernal, 2012*b*), ja que el valor adjectiu no es pot deduir del compost, que és un substantiu.

7.3.4. *Neologismes redundants*

Dins dels verbs formats per conversió, en destaca un subgrup que podem anomenar *redundants*, per tal com creen una parella sinònima quant al significat amb verbs ja documentats. És el que succeeix amb verbs com *decepcionar*, *reflexar*, *col·lisionar*, *explosionar*, *direccionar*, *ofertar* o *tensionar*, paral·lels a *decebre*, *reflectir*, *col·lidir*, *explotar*, *dirigir*, *oferir* i *tensar*, respectivament, tal com podem veure en els exemples següents:

- Jo estic al Brasil i segueixo aquesta sèrie, he de dir que l'últim episodi em **va decepcionar**. [AV, 01/10/2007]

- Però l'objectiu de l'exposició no només és el de mostrar aquestes parelles, sinó també **reflexar** una altra relació singular: la que es va establir entre la fotografia i el cinema. [AV, 02/07/2009]
- Al quilòmetre 7,5 ha sortit de la via i **ha col·lisionat** contra un mur, xoc que ha causat la mort dels dos ocupants del davant. [PC, 12/01/2009]
- Els Mossos fan **explosionar** un artefacte simulat en un Inem del passeig de Valldaura. [PC, 22/10/2009]
- Lloret està preparant un pla estratègic per **dirreccionar** el turisme, i el diagnòstic previ ha estat presentat aquesta setmana a una trentena de representants del sector. [AV, 05/12/2009]
- Les companyies aèries de baix cost se les han de pensar totes per aconseguir la màxima rendibilitat dels seus avions i tripulacions i poder **oferitar** així els preus més baixos pels trajectes que cobreixen. [AV, 02/11/2007]
- Continua Pep Guardiola en aquesta línia de motivar i de **tensionar** els seus jugadors de cara a partits que a priori poden semblar més fàcils. [R1, 02/10/2009]

El motiu de la creació d'aquests verbs redundants s'ha de buscar en la pèrdua de motivació derivativa de la base respecte del verb original. En tots els casos els verbs estan formats a partir dels substantius deverbals:

decebre	>	decepció	>	decepcionar
reflectir	>	reflex	>	reflexar
col·lidir	>	col·lisió	>	col·lisionar
explotar	>	explosió	>	explosionar
dirigir	>	direcció	>	dirreccionar
oferir	>	oferta	>	oferitar
tensar	>	tensió	>	tensionar

El fet que la relació entre el verb original i el substantiu deverbal no mantinguin una relació derivativa evident, sinó que està motivada etimològicament, fa que els parlants creïn el verb morfològicament regular, afavorit, en alguns casos, per la confluència del verb en castellà, tot i que cal assenyalar que en castellà *dirreccionar*, *explosionar*, *oferitar* i *tensionar* són també redundants. Tanmateix, també hi ha casos en què es dona una especialització del significat que fa que s'allunyin i es diferenciïn del significat original, tal com ocorre amb el verb *ficcionar* 'crear una història de ficció', format sobre el substantiu deverbal *ficció*, derivat de *fingir* 'simular com a real'.⁵⁶

56. A Bernal (2007) vam recollir també els verbs *compostar*, derivat de *compost*, però sense relació ja amb *compondre*, o *contraoferitar*, de *contraoferta*, sense relació amb *oferir*, tal com es pot veure en els contextos següents: a) «La recuperació de les escombraries i la neteja del barri: separen els materials útils i **composten** la matèria orgànica. [ET, 25/09/1995]», b) «Cap de les dues opcions no satisfia els

- Per què tenim tanta por de **ficcionar** certes figures de la nostra història? [AV, 01/10/2009]

En un altre sentit, trobem també dos casos de substantius neològics redundants, com són el cas de *remat* i *subministre*, quan ja tenim documentats, amb el mateix significat, els noms *rematada* i *subministrament*:

- Fernando, amb un xut creuat, i Navas, en un **remat** que va desviar Juanito, van tenir les últimes ocasions de la primera meitat. [PC, 01/03/2007]
- La ciutat de Gaza ha quedat a les fosques després que l'única central elèctrica de la franja s'hagi vist obligada a interrompre el seu **subministre**. [AV, 21/01/2008]

Sobre aquests exemples plana, certament, l'ombra del calc dels substantius corresponents en castellà *remate* i *suministro* (Rull, 2004), però també és cert que es tracta de substantius ben formats: en la formació de substantius a partir de verbs per mitjà de la conversió, no es pot predir si serà femení o masculí, però les marques que prenen són les previsibles (Institut d'Estudis Catalans, 2002, p. 320-321):

Els noms formats a partir de verbs, al seu torn, prenen la marca *-a* si són femenins (*esmena, pesca, prova, tria*); si són masculins, generalment es redueixen al radical (*adob, clam, guany, oblit*), però en alguns casos prenen la marca *-o* (*cobro, esbarjo, esguerro*) o la vocal de suport *-e* (*compte, dubte, eixample, xiscle*).

Un cas similar és el de la lexicalització com a substantiu del participi de passat *liderat* que apareix en el context següent, creació neològica redundant perquè ja existeix la forma documentada *lideratge*:

- També Pellegrini té la intenció de sumar amb el seu equip la quarta victòria consecutiva i mantenir de passada el **liderat**. [PC, 23/03/2009]

És probable que *liderat* s'usi per la influència de l'equivalent en castellà *liderato*, però, com recull Badia (1991), recórrer a la lexicalització de participis «és un procediment propi i característic de la llengua catalana per crear noms postverbals d'acció». Tanmateix, és un recurs que es critica molt des d'una perspectiva prescriptivista (Marquet, 1984; Rull, 2004).

organitzadors de la Volta, que **van contraofertar** seguir al juny, però la coincidència amb la Volta a Suïssa i la Dauphiné Liberé, va suposar la negativa de l'UCI. [AV, 05/05/2004].

7.3.5. Vitalitat interna i autonomia: contrast amb els neologismes castellans

En castellà, les dades per al mateix període són encara més exigües per permetre fer una comparació concloent: s'han detectat deu casos de conversió (taula 28) i vint-i-tres de lexicalització (taula 29):

TAULA 28
Neologismes en castellà formats per conversió

	<i>Nombre</i>	<i>Percentatge (%)</i>
N → A	5	50
A → N	5	50
Total	10	100

TAULA 29
Neologismes en castellà formats per lexicalització

	<i>Nombre</i>	<i>Percentatge (%)</i>
Participi de passat masculí → N	22	95,65
Forma verbal conjugada → N	1	4,35
Total	23	100

No hi ha coincidències en els neologismes que s'han detectat, excepte en un cas de lexicalització, *convocado* i *convocat*, que és, probablement, el cas més arrelat en les dues llengües pel seu ús i difusió en l'àmbit esportiu:

- Fins que no es facilitin les llistes de **convocats** no tindrem referències exactes del potencial dels altres equips, però crec que Escòcia està un pas endavant que els altres. [PC, 26/03/2008]
- Tal es el mestizaje de la Premier que de los cuatro clubes que la han gobernado con puño de hierro en los últimos años sólo hay cinco **convocados**. [EP, 11/02/2009]

La majoria de casos de lexicalització i conversió en castellà són canvis funcionals de categories sintàctiques dins uns contextos discursius determinats que no semblen que cobreixin cap necessitat denominativa nova, sinó que apareixen més aviat determinats per necessitats estilístiques per evitar repetir informació que es desprèn del context anterior (donem entre claudàtors el substantiu elidit):

- Se sabe que el apego depende de una hormona, la oxitocina, principal [hormona] **implicada** en la perdurabilidad del amor, mientras la feniltelamina

y la serotonina, con efectos más evidentes, son sustancias propias de las primeras fases del enamoramiento. [LV, 12/07/2008]

- El vicepresidente, Ignacio González, es uno de los [políticos] **vigilados** y por ello Aguirre se considera víctima, no objeto de investigación, a pesar de que su consejero de Interior, Francisco Granados, ha sido vinculado a una trama parapolicial de espionaje. [LV, 23/01/2009]

En d'altres casos, però, s'entreu una tendència cap a estabilitzar-se en la llengua, sia perquè hi ha un grau d'especialització (primer exemple), un comportament sintàctic que denota una integració plena en la nova categoria (segon exemple)⁵⁷ o perquè tenen una freqüència d'aparició superior (tercer exemple):

- Ahora mismo, en el hospital del Mar, lo que nos está entusiasmando más es la posibilidad de hacer mapeos funcionales con lo que se llama estimulación magnética transcranial: localizar las funciones cerebrales con un **estimulador** magnético. [PM, 01/12/2009]
- También los ha habido en casos de políticos **tránsfugas**, lo cual es un fraude al electorado. [RTT, 01/03/2009]
- Escuchar y conversar fueron las palabras clave utilizadas por el presidente para llegar a un entendimiento con los **implicados** en el conflicto. [EP, 28/01/2008]

7.4. CONCLUSIONS

De la presentació dels fenòmens de conversió i lexicalització com a processos de formació de neologismes i de l'anàlisi de les dades neològiques observades se'n poden treure les conclusions que presentem a continuació.

Primera conclusió: el procés que anomenem *conversió* inclou una gran varietat de casos que cal descriure més acuradament com a subprocessos diferents. Tots tenen en comú el fet que d'una unitat lèxica associada a una categoria gramatical se n'obté una altra d'una altra categoria sense annexar-li cap afix de tipus lèxic. Dins d'aquest conjunt s'hi troben fenòmens distints. En uns casos, el canvi de categoria de la unitat originària és producte de l'aplicació d'una regla de conversió sintàctica pròpiament dita, i la paraula que en resulta, que posseïx totes les propietats de la categoria nova, té entrada immediata en el lèxic del parlant com a unitat diferent, i, si el seu ús s'estabilitza, passa al diccionari. En d'altres casos, el que es produeix és un canvi funcional de categoria dins d'un context discursiu (ús d'un nom amb funció adjectiva, d'un adjectiu amb funció nominal o d'un adjectiu

57. El cas de *tránsfuga* com a adjectiu és clarament diferent d'un altre cas marcat com a conversió en un context semblant, però que l'acosta més als casos de composició N + N: «Muchos cantantes han encontrado en las bandas **tributo** una vía de acceso al mercado mundial. [ESC, 04/12/2009]».

tiu amb funció adverbial) i les unitats que en resulten no adquireixen totes les propietats de la nova categoria, i només amb la seva estabilització al llarg del temps, si es produeix, passen a ser percebudes pel parlant com a unitats lèxiques pròpiament noves. Finalment, un tercer grup el constitueixen els casos de lexicalització d'una forma flexiva d'un paradigma lèxic, el cas més prototípic del qual és la nominalització dels infinitius, participis de passat i participis de present dels verbs.

Segona conclusió: tot i agrupar dins de la conversió *latu sensu* els tres processos esmentats en el punt anterior, aquest procés té una productivitat molt baixa, com mostren les taules del punt 7.2. Es tracta, doncs, d'un procés disponible, però improductiu, i a més de predictibilitat feble.

Tercera conclusió: el procés de conversió *strictu sensu* o pròpiament dit, en conseqüència, encara té una productivitat més baixa, tot i que la seva predictibilitat, derivada de la regla que el descriu, seria alta dins l'escala de processos morfològics disponibles.

Quarta conclusió: encara que a causa de com estan classificades les dades de l'Observatori no es pot extreure automàticament la diferència entre els casos de recategorització puntual discursiva i els casos que són producte d'una regla de conversió lèxica, la comparació del grau de productivitat dels tres subprocessos mostra que només el procés de recategorització discursiva és productiu en neologia (1,42 %). Tant la conversió per regles lèxiques (0,4 %) com la lexicalització de formes no personals del verb (0,56 %) són residuals.

Cinquena conclusió: de fet, es pot generalitzar sobre la conversió dient que es tracta d'un fenomen morfològic-sintàctic que es pot descriure com un eix gradual de dos pols; en un pol hi ha la morfologia i en l'altre, la sintaxi. Els fenòmens s'ordenen en aquest eix segons si es caracteritzen més com a casos de morfologia (la conversió *strictu sensu*) o com a casos de sintaxi (la utilització d'una unitat d'una categoria fent-la funcionar sempre en context com si fos d'una altra categoria, cas que alguns han denominat *recategorització d'una unitat lèxica*). Les lexicalitzacions quedarien a mig camí entre un cas i l'altre.